

Kui olete kuriteos **KANNATANU**

Igaüks meist võib langeda kuriteo ohvriks. Kannatanuna on Teil õigus väarikale ja lugupidavale kohtlemisele.

Kui olete langenud kuriteo ohvriks, pöörduge nii ruttu kui võimalik politsei poole. Mida kiiremini saab politsei kuritegu ja selle sündmuskohta uurima asuda, seda tõenäolisem on, et kurjategija tehakse kindlaks ja tema süü tõendatakse.

Kui Te teate midagi olulist juhtunu kohta, kuulatakse Teid kannatanuna üle. Te ei pea andma

ütlusi oma abikaasa ja lähisugulaste vastu ning juhul, kui ütlused osutavad Teie süüle.

Arvestage, et Te ei pea ütlusi andma üksnes politseile, vaid ka kohtus.

Kriminaalmenetlus koosneb kahest etapist: kohtueelne menetlus ehk uurimine ja kohtupidamine.

Kui Teil on küsimusi, võtke kindlasti ühendust politsei, prokuröri või juristiga.

Mida saab teha vägivallaohvril kannatanu?

- Kui langete vägivalla ohvriks, siis peate kindlasti pöörduma arsti juurde, et vigastused õigel ajal fikseeritaks ja tehtaks vajalikud analüüsid. Vigastused võivad olla tõsisemad, kui Teile esmapilgul tundub. Arsti hinnangute abil saab tõendada Teie vastu toimepandud tegu ja kurjategija süüdi mõista. Pidage meeles, et mõnd analüüsi on võimalik teha ainult lühikese aja jooksul, sest vigastused võivad kaduda.

- Jälgige, et Teie vigastused traumapunktis või politseis dokumenteeritaks, sest ametlik kinnitus võib olla kohtuprotsessil kaalukas tõendusmaterjal. Isegi kui Te algul arvate, et tõendeid pole vaja, sest Te ei taha kohtuasja algatada, võib Teie arvamus hiljem muutuda.

- Kui Te veel kaalute politsei poole pöördumist, võiksite ise oma vigastusi pildistada või paluda teha seda kellelgi teisel (foto olgu värviline). Kuna mõni vigastus paraneb kiiremini, teine aeglasemalt, siis on vigastuse tekkeäga tihti raske tuvastada. Pildi

tegemise aja saab aga kindlaks teha. Igal juhul on hea, kui pöörduate võimalikult ruttu politseisse.

- Kui vägivallatsemine ei piirdu ühe korraga, siis pidage päevikut: märkige vägivallateod ja ähvardused kuupäeva kaupa üles.

- Hoidke alles ähvarduskirjad, e-kirjad, arstitõendid, sõnumid jms.

Politseil võib asja uurimine võtta oodatust kauem aega, sest eesmärk on teha täiesti kindlaks, kas kuritegu on toime pandud ja kas on piisavalt tõendeid, et esitada kahtlustatavale süüdistus.

Politsei teeb koostööd abi andvate asutustega ja kui vaja, kaasab sotsiaal-, lastekaitse- või ohvriabitöötaja, kes saab Teid aidata.

Juhtumiga tegelevate politseiametnike kontaktandmeid saate politsei kliendiinfo numbril **612 3000** (järgides saadud juhiseid), politsei võrgukodust aadressil www.politsei.ee või prokuratuurist (www.prokuratuur.ee). E-toimiku (www.e-toimik.ee) kaudu saate ID-kaardi abil tutvuda enda ülekuulamise protokolliga ning kohtueelse menetluse andmetega.

Mida on vaja teada menetlustoimingute – esmajoonel ülekuulamise – kohta?

- Teile selgitatakse Teie õigusi ja kohustusi.

- Kui politseinik, prokurör või kohtunik Teid enda juurde kutsub, peate kindlasti kohale ilmuma. Kui see ei ole võimalik, siis andke sellest teada Teie juhtumiga tegelevale politseinikule või prokurörile. Vastasel juhul võidakse Teid sunniviisil kohale tuua.

- Te peate osalema ülekuulamisel ning alluma politsei, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

- Ütluste andmisest tohite keelduda ainult seaduses ette nähtud juhtudel: Te ei pea andma ütlusi oma abikaasa ja lähisugulaste vastu ning juhul, kui ütlused osutavad Teie süüle.

- Te võite jutu, mida ülekuulajale räägite, ise üles kirjutada.

- Te ei tohi anda valeütlusi.

- Kui ülekuulamisel on vaja kasutada raskesti meelde jäävaid andmeid, siis võite tugineda märkmetele ja dokumentidele.

- Lugege kõik allkirjastatavad dokumendid hoolikalt läbi.

- Teid võidakse üle kuulata mitu korda.

- Kannatanuna ei saa Te olla anonüümne, kuid võite paluda, et protokollis ei märgitaks Teie andmeid (elu- ja töökoht, õppesutus).

Et tunneksite end ütlusi andes kindlamini, paluge politseinikku või prokuröri, et nad kirjeldaksid Teile kõike seda, mis ees ootab. Nad on valmis andma infot ka Teie õiguste ja võimaliku hüvitise, ohvriabiteenuse pakkujate ja vajaduse korral ka arstiabi kohta. Kui soovite, hoitakse Teid menetluse käiguga kursis. Prokurör võtab Teiega ise ühendust, aga kui Teil tekib uurimise ajal küsimusi, pöörduge prokuröri poole. Prokuröri kontaktandmed leiab prokuratuuri võrgukodust aadressil www.prokuratuur.ee.

Mis õigused mul on?

Kannatanuna on Teil õigus:

- juristist esindajale kriminaalmenetluse jooksul;
- vaidlustada kriminaalmenetluse alustamata jätmine või lõpetamine;
- esitada politsei või prokuratuuri kaudu **tsiviilhagi** oma kahju hüvitamiseks;
- esitada tõendeid, taotlusi ja kaebusi;
- tutvuda ülekuulamise protokolliga ning teha ülekuulamise ja protokolliga avaldusi;

- tutvuda kriminaaltoimiku materjalidega;
- võtta osa kohtulikust arutamisest;
- olla nõus kokkuleppe-menetlusega või sellest keelduda, väljendada oma arvamust süüdistuse ja karistuse ning kahju suuruse ja tsiviilhagi kohta;
- anda nõusolek ajutise lähenemiskeelu kohaldamiseks ja taotleda lähenemiskeeldu.

Tsiviilhagi tähendab kahju hüvitamise nõuet. Politseinik või prokurör selgitab Teile, kuidas ja millal hagi esitada.

Lähenemiskeeld

Oma elu ja turvalisuse kaitseks saate taotleda kriminaalmenetluse ajaks ajutist lähenemiskeeldu. Teie nõusolekul esitab selle taotluse kohtule prokurör. Peale ajutise lähenemiskeelu on olemas veel lähenemiskeeld, mis määratakse kohtus süüdi mõistetud inimesele. Mõlemat tüüpi lähenemiskeeldu saab määrata üksnes isikuvastase või alaealise vastu toime pandud kuriteo puhul. Lähenemiskeeluga keelatakse inimesel viibida kannatanu elu- või töökohas, suhelda kannatanuga telefoni või interneti kaudu ja talle läheneda.

Kas ma saan tutvuda oma juhtumi toimikuga?

Teil on õigus oma toimikuga tutvuda prokuratuuris, kui kohtueelne menetlus on lõppenud. Toimikust saadud infot tohite avaldada ainult prokuröri loal.

Mis saab edasi, kui politsei on uurimise lõpetanud?

Kõik kriminaalasjad ei jõua kohtusse, mõni asi lõpetatakse. Näiteks võidakse kriminaalmenetlus lõpetada, kui ei suudeta välja selgitada, kes kuriteo toime pani.

Lepitusmenetlus

Prokuratuur või kohus võib lõpetada kriminaalmenetluse lepituse teel. Selleks on vaja nii Teie kui ka teo toimepanija nõusolekut. Lepitusmenetluse eesmärk on aidata osapooltel jõuda kokkuleppele, kuidas kuriteoga tekitatud kahju heastada. Lepitamine aitab Teil vähendada kuriteost tingitud pingeid, hirmu ja viha. Lepitajad on koolitatud ohvriabitöötajad. Lepitusprotsessi lõpuks sõlmitakse kirjalik kokkulepe, kus on paika pandud, kuidas kahju heastatakse. Kui teo toimepanija rikub tingimusi, jätkab prokuratuur uuesti kriminaalmenetlust.

Kohtuistung

Mida minult kohtuistungil oodatakse?

Kui Teid kutsutakse kohtusse andma Teie vastu toime pandud kuriteo kohta ütlusi, tulge kindlasti õigel ajal õigesse kohta. Vastasel juhul võidakse kohtuistung edasi lükata. See ei tähenda, et kohtuasi lõpetatakse. Selle asemel kutsutakse kõik osalised uuele istungile. Kui miski segab Teil õigel ajal saabumast, öelge seda kohe prokurörile.

Mõte kohtuistungist võib olla ebamugav, kuid tõenäoliselt

kohanete hästi. Kohtutöötajad ja prokurörid mõistavad Teie ebamugavust ja abistavad Teid.

Istungil esitatakse Teile küsimusi. Peate ausalt rääkima, mis juhtus. Tähtis on, et selgitaksite juhtunut nii täpselt kui võimalik.

Ärge kartke paluda küsimust täpsustada või korrata, kui Te seda ei kuulnud või ei mõistnud.

Kui Teie vastu toime pandud kuriteost on möödunud kaua aega, ei pruugi Te kõiki üksikasju mäletada. Sel juhul paluge, et

saaksite mälu värskendamiseks lugeda oma varasemaid ütlusi. Kohtule on tähtis teada kõiki detaile, ükskõik kui ammu kuritegu toimus.

Kas kahtlustatav saab minu kohta teavet?

Kahtlustatav saab Teie ütluste kohta teavet alles uurimise lõpus, kui tal lubatakse kriminaaltoimikuga tutvuda.

Kui Teil on põhjust karta, võidakse Teie andmed (elu- ja töökoht,

õppeasutus) märkida eraldi paberile, mida toimikusse ei panda. Kui Te ei soovi kahtlustatava või süüdistatavaga enne kohtuistungit kohtuda, andke sellest prokurörile või kohtunikule teada.

Kohtuotsus

Pärast kohtuotsuse jõustumist saate kohtulahendiga tutvuda aadressil www.riigiteataja.ee.

Abi ja tugi

Kui tunnete, et vajate esindajat, pöörduge kohtu poole. Teil on õigus juristist esindajale. Vähekindlustatud kannatanud võivad taotleda riigi õigusabi.

Riigi õigusabi taotlusvormi leiata aadressil www.just.ee/oigusabi, aga see on olemas ka igas kohtus ja advokaadibüroos. Advokaadibürood annavad riigi õigusabi kohta tasuta selgitusi.

Riigi õigusabi tähendab, et õigusteenuse eest maksab esialgu

riik. See ei tähenda tingimata täiesti tasuta teenust. Näiteks võidakse Teile panna kohustus tasuda osaliselt ise või maksta õigusabikulud osaliselt või täiesti tagasi pärast kohtuvaidluse lõppu.

Et Teie ohvrikogemust leevendada, pakutakse Teile mitmesugust abi. Kui vajate nõu ja tuge murede lahendamisel, pöörduge ohvriabitöötaja poole. Ohvriabiteenust osutatakse igas maakonnas. Selle kohta saate teavet näiteks oma valla- või linnavalitsusest, politseist, tervishoiu- ja hoolekandeasutustest.

Kuriteoohvri riiklik hüvitis

Kuriteoohvri riiklik hüvitis määratakse vägivaldakuriteo ohvrile või tema ülalpeetavatele, kui kannatanu saab raske tervisekahjustuse või vähemalt kuus kuud kestva tervisehäire või kui ohver sureb.

Hüvitist saab taotleda piirkondlikust sotsiaalkindlustusametist (www.ensib.ee). Kui vaja, aitab ohvriabitöötaja Teil taotlusi vormistada.

Psühholoogiline abi

Kui Teie toimetulekuvõime on kuriteo tõttu vähenenud, on Teil õigus saada psühholoogilist abi. Selline abi hüvitatakse ka ohvri perekonnaliikmetele. Psühholoogilise abi teenused on psühholoogiline nõustamine, psühhoteraapia ja tugirühma teenus.

Hüvitist saab taotleda kolme aasta jooksul pärast kuritegu tingimusel, et politsei on algatanud menetluse. Taotlus tuleb esitada piirkondlikule ohvriabitöötajale.

Kulude

Kui Te osalete kriminaalasja uurimises, hüvitatakse Teile sõidu- või majutuskulud ja saamata jäänud töötasu. Kulud hüvitab asutus, kes Teid välja kutsus – politsei, prokuratuur või kohus.

Küsige kulude ja saamata jäänud töötasu hüvitamise kohta politseiametnikult, prokuröriilt või kohtunikult.

Lisainfo ja kontaktid

www.ensib.ee/kuriteoohvritele

Ohvriabi lühinumber:

16106 (tööpäeviti 8–17)

Ohvriabitöötajate kontaktandmed:

www.ensib.ee/klienditeenindused/

Klientide vastuvõtt:

E 9–12 ja 13–18 K, R 9–12 ja 13–16

Veebikontaktid

www.kuriteoennetus.ee

www.juristaitab.ee

www.prokuratuur.ee

www.just.ee

www.riigioigusabi.ee

www.politsei.ee

Hädaabi

Telefonid: 110, 112

Varjupaigad ja tugi vägivalda kogenud naistele

Telefon: 1492

www.naisteliin.ee

Riigi õigusabi seadus

§ 10 lg 5. RT I, 28.12.2011, 16.

www.riigiteataja.ee/akt/128122011016.

Mida kujutavad endast eri tüüpi menetlusliigid?

Lühimenetlus

Lühimenetluses toimub küll kohtuistung, kus arutatakse kriminaaltoimiku materjale, kuid sinna ei kutsuta tunnistajaid ega eksperte. Teie kui kannatanu saate kutse ja kohtunik võib Teid istungil küsitleda, aga kui Te kohale ei ilmu, ei takista see asja arutamist. Lühimenetlust ei saa kohaldada, kui kuriteo eest on ette nähtud eluaegne vangistus. Süüdimõistvat kohtuotsust tehes vähendab kohus süüdistatavale määratud karistust 1/3 võrra.

Kokkuleppemenetlus

Kokkuleppemenetluse kohaldamiseks peavad kahtlustatav või süüdistatav ning tema kaitsja nõustuma kuriteoga tekitatud kahjuga ja jõudma prokuratuuriga kokkuleppele kuriteo eest mõistetava karistuse osas. Kokkuleppe esitatakse kohtule kinnitamiseks. Seda menetlust ei saa rakendada raskete kuritegude puhul ega ka juhul, kui Teie kannatanuna sellega ei nõustu.

Käskmenetlus

Käskmenetlust saab kasutada, kui kuritegu ei ole raske, selle asjaolud on selged ja prokuröör peab võimalikuks piirduda rahalise karistusega. Selle menetluse puhul peab kahtlustatav olema täisealine. Tegu on kirjaliku menetlusega, kus kannatanut välja ei kutsuta ja täiendavaid ütlusi ei pea andma.

Kiirmenetlus

Kiirmenetlus eeldab, et kuritegu ei ole raske, selle asjaolud on selged ja tõendid kogutud. Kiirmenetluse

taotlus tuleb esitada 48 tunni jooksul alates hetkest, kui inimene on vahetult kuriteo toimepanemise järel üle kuulatud või kahtlustavana kinni peetud. Kõiki menetlusliike saab teha kiirmenetluse vormis, st 48 h jooksul.

Üldmenetlus

Üldmenetluses toimub tavaline kohtulik arutelu ja kohtusse kutsutakse ka tunnistajad ja eksperdid. Üldmenetluses peab kannatanu minema kohtusse ütlusi andma.

Märkmed

Politseiametniku nimi:

Telefon: _____

Prokuröri nimi:

Telefon: _____

Kaitsja või juristist esindaja nimi:

Telefon: _____

Lühimenetlus

Kokkuleppemenetlus

Käskmenetlus

Kiirmenetlus

Üldmenetlus